

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 Febr. 1885, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af förslag om tillägg till § 34 i Kongl. folkskolestadgan den 20 Januari 1882.

Herr A. Göransson har i motionen N:o 124 inom Andra Kammaren föreslagit, att till § 34 i gällande folkskolestadga måtte fogas ett tillägg, hvarigenom på skolråds pröfning gjordes beroende, »huruvida lärarinna, som inträder i äktenskap, bör bibehållas vidare i skolans tjänst».

Af motiveringen för förslaget inhemtas, att detsamma föranledts af ett visst, i motionen vidfogad bilaga närmare omförmäldt fall, utvisande, att vederbörande skolråd icke lyckats ur tjensten aflägsna en om anstötligt och förargelseväckande uppförande öfvertygad lärarinna, enär hennes felsteg varit af den beskaffenhet, att någon afskedandet förutgående varning icke kunnat ega rum. Motionären påpekar, att i hvarje fall, der lärarinna på antydda sättet felar, men der kunskap härom vinnes först sedan hon trädt i äktenskap, måste samma förhållande som här inträffa; och skall hon således väl kunna varnas, men icke från tjensten skiljas, ehuru hon genom bristande ärbarhet förlorat sina lärjungars aktning och förtroende samt hennes undervisning därför heller icke kan antagas komma att bära välsignelserika frukter.

Med dessa ganska välgrundade anmärkningar förknippar motionären emellertid andra af ganska skiljaktig karakter. Under erinran att makans och moderns främsta uppgift fäster henne vid hemmet och den

Bih. till Riksd. Prot. 1885. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 3 Häft.

husliga härden samt att hon, derest hon är såsom lärarinna anställd, måste försumma antingen hemmets eller skolans kraf, leder sig motionären in på frågan om den gifta qvinnans lämplighet för lärarinneverksamheten; och sedan han så med hvarandra sammankedjat frågan om utväg för bestraffande af ett förargelseväckande felsteg med frågan om äfven den ärbaraste gifta lärarinnas fortfarande lämplighet för sitt kall, löser han båda spörsmålen medelst förslaget om bemyndigande för skolrådet att få afgöra huruvida lärarinna, som inträder i äktenskap, vidare bör i skolans tjänst bibehållas.

För Utskottet har detta sätt att med hvarandra förbinda frågor, som kunnat och bort hållas sinsemellan fullständigt åtskilda, synts allt utom tillfredställande. För hvarje åtgärd, som med anledning af det åberopade särskilda fallet kunnat föreslås till fullständigande af hithörande bestämmelser i folkskolestadgans 32 §, möter hinder i den omständigheten, att motionen uteslutande håller sig till stadgans 34 §, hvadan förslaget i och för sig icke lärer kunna uppfattas såsom afseende att bestämma någon *straffpåföljd* för *felande* lärarinna, utan blott och bart såsom åsyftande förändring i *gift* lärarinnas *rätt* med hänsyn till bibehållandet af innehafvande tjänstebefattning, om än genom sagde ändring ett vapen beredes skolråden att i fall af ofvan antydd beskaffenhet mot straffvärd lärarinna använda.

Men om det än synts Utskottet mindre tilltalande, att, på sätt i motionen skett, för åtkommande af den skyldiga, föreslå en åtgärd, som i öfvervägande mån rigtas emot oskyldiga, har Utskottet dock funnit sig böra, utan afseende härå, granska det framställda förslaget från den synpunkt, dess lydelse och föreslagna plats i stadgan anvisar.

Härvid tillåter sig Utskottet först och främst anmärka, att om skolrådets pröfningsrätt, såsom motionären föreslår, skall vara inskränkt till det tillfälle, då lärarinna *inträder* i äktenskap, skolrådet i de allra flesta fall torde sakna andra grunder för sitt beslut än de, som i allmänhet kunna finnas för eller mot gift qvinnas användning i skolans tjänst. Utan att det i förslaget klart utsäges, blir dock härigenom sagda viktiga fråga i hufvudsaklig mån med detsamma förknippad. Utskottet finner sig därför böra erinra, huru som ju från principiell synpunkt hvarken få eller obetydliga anledningar förefinnas för tvehogensenhet i sagda fråga. Motionären har tvifvelsutän rätt deruti, att den lärarinna som är maka och moder, måste såsom sin förnämsta uppgift räkna vården om de sina, och att omständigheter kunna inträffa, i följd af hvilka hon sättes ur stånd att, för längre eller kortare tid, kunna såsom sig bör tillgodose skolans kraf. Men under erinran att sådana omständigheter icke alltid äro förbundna med

qvinnans inträde i äktenskap, anser sig Utskottet böra uttala sina betänkligheter mot en lagstiftningsåtgärd, hvarigenom icke blott qvinnans, utan äfven skolans egna intressen antagligen skulle komma att i icke ringa mån åsidosättas. Med rätta tillräknar sig vår tid såsom en heder att hafva vidgat området för qvinnans verksamhet och dermed ock hafva gjort hennes framtidsutsigter mindre mörka; alltjemt pågår ock sträfvandet att få hennes rätt till ärligt förvärf erkänd och respekterad. Föga skulle härmed stå tillsammans att förvägra henne fullföljd af en verksamhet, för hvilken hon med oftast rätt känbar kostnad utbildat sig och för hvilken hennes inträde i äktenskap icke i och för sig kan anses göra henne oskicklig. Med fullt fog torde också kunna antagas, att hon i de flesta fall äfven efter sitt gifte skall vara att räkna till det samhällslager af mindre bemeddade, hvars ekonomiska ställning tager äfven hustruns verksamhet i anspråk för ökandet af de tillgångar, med hvilka familjens lefnadskostnader skola bestridas; det synes då obilligt att betaga den gifta lärarinnan denna rätt. Ty icke blott kan *hon* behöfva skolan, äfven skolan kan behöfva henne. Skolans uppgift är nemligen icke blott att finna inom *undervisningens* område, den innefattar jemväl en *uppföstrande* verksamhet af hög betydelse. Erfarenheten vitsordar tillfyllest i huru hög grad qvinnan är härför lämpad, och hvilket gagn det för skolan medför att i detta afseende tillgodogöra sig hennes förmåga. Det torde heller icke kunna ifrågasättas, att ju icke särskildt den gifta qvinnan med sin större mognad och vidgade erfarenhet måste vara att skatta såsom ett ganska värderikt biträde för skolan, der det gäller att bringa sagda syfte i utöfning; och är det så, kan man icke heller från skolans synpunkt utan vidare utdöma den gifta lärarinnan från fortsatt användning i skolans tjänst.

Men äfven om man med afseende å dessa förhållanden och så länge ännu icke öfvertygande skäl för en motsatt uppfattning gjorts gällande, finner betänkligt att fränkänna lärarinnan blott på grund af hennes inträde i äktenskap fortfarande användning i innehafvande befattning, torde ju kunna ifrågasättas, om icke, med det af motionären gjorda medgifvande af redaktionsförändringar i förslaget, detsamma kunde förändras derhän, att skolrådet bemyndigades när som helst afskeda lärarinna, som inträdt i äktenskap. Det är dock tydligt att vid tillämpningen af en bestämmelse, genom hvilken den gifta lärarinnan sättes i en annan och sämre ställning än sina i öfrigt likställda kamrater inom kallet, så mycken varsamhet måste iakttagas, att den säkerligen icke blefve använd i andra fall än der de i 32 § af folkskolestadgan anförda skäl kunde åberopas; och då torde i alla afseenden vara både klokare och rättare att icke egenskapen att vara gift

utan den att befinnas »oskicklig till eller försumlig i förrättandet af sin tjänst» blefve såsom skäl för entledigandet anförd.

Med allt erkännande af hvad i motionärens framställning kan finnas värdt att öfverväga, finner sig således Utskottet dock böra hemställa,

att motionen icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 Februari 1885.

På Utskottets vägnar:

SIGFRID WIESELGREN.

Reservation:

af Herr *N. Persson.*
